(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचे मराठी भाषांतर)

गुलझारा सिंग

....वि....

कलेक्टर, लुधियाना आणि इतर

७ मार्च १९९५

(के. रामास्वामी आणि एन. व्यंकटाचाला, जे. जे.)

नझुल जमीन (हस्तांतरण) नियम, 1956:

नियम 2(d), 3 आणि 34: नझूल लेंड-गहाण ठेवलेल्या नझुल जमिनीचे हस्तांतरण करण्याची प्रक्रिया जेथे नझुल जमीनीवर ताबा गहाण ठेवण्याचा भार आहे ती राज्य स्वतः किंवा अनुदान देणाऱ्याद्वारे सोडविली जाऊ शकते.

(सरकारी) अनुदान कायदा, 1895: कलम 2 आणि 3

मालमत्ता हस्तांतरण कायदा 1882 आणि गहाणखत (पंजाब) कायदा, 1913 च्या तरतुदींचे सरकारी अनुदान अशा जमिनीच्या संदर्भात लागू नाही.

मर्यादा कायदा, १९६४ : कलम ३० (१९६९ च्या अधिनियम १० नुसार सुधारित) गहाण ठेवलेली नझुल जमिनीची पूर्तता मर्यादा कालावधीसाठी.

अपीलकर्त्याला 27 जून 1968 रोजी काही नझ्झुल जमीन मंजूर करण्यात आल्या होत्या आणि गहाणखत परत करण्यासाठी Rs. 1,520. त्यांनी 30 जून 1968 रोजी रक्कम भरली आणि 11 सप्टेंबर 1968 रोजी जमिनीचा ताबा देण्यात आला. तथापि, 13 सप्टेंबर 1968 रोजी झालेल्या कार्यवाहीने जिल्हाधिकाऱ्यांनी हे अनुदान उत्तरदायींच्या ताब्यात असल्याचे कारण देत रद्द केले. आणि 50 वर्षांहून अधिक काळ ताबादार गहाण म्हणून जमिनीचा उपभोग घेतल्यास, त्यांची विल्हेवाट लावली जाऊ शकत नाही आणि गहाणखत (पंजाब) कायदा, 1913 च्या तरतुदींनुसार संपत्तीची पूर्तता केली जाऊ शकत नाही.

अपीलकर्त्याने अनुदान रद्द करण्याला आव्हान देणारा दावा दाखल केला आणि ट्रायल कोर्टाने खटल्यात निकाल दिला. अपीलीय न्यायालयात प्रतिवादीने कबूल केले की पूर्तता मर्यादेत होती परंतु असा दावा केला की अधिनियमांतर्गत विहित प्रक्रियेचे पालन केले गेले नाही आणि खटल्याच्या तारखेपर्यंत ते प्रतिबंधित केले गेले होते आणि म्हणूनच, अपीलकर्त्याने दिलेले पेमेंट कायद्यानुसार नव्हते आणि खटल्याच्या तारखेनुसार कायद्यानुसार गहाणखत परत मिळाले नाही. हा निष्कर्ष अपील न्यायालयाने नकारात्मक केला होता ज्याने ट्रायल कोर्टाच्या डिक्रीची पुष्टी केली. उच्च न्यायालयाने प्रत्यक्ष व्यवहारात

सर्व निष्कर्ष अपीलकर्त्याच्या बाजूने जरी नोंदवले असले तरी, अनुदान वैध आहे आणि रद्द करणे निरर्थक आहे, निष्क्रिय आहे आणि अपीलकर्त्याला बंधनकारक नाही, अपीलला परवानगी दिली आणि गहाणखत पूर्तता केली गेली नाही या कारणास्तव ताब्यासाठी डिक्री उलटवली. कायद्याच्या तरतुदी. अपीलकर्त्याने या न्यायालयात अपील करण्यास प्राधान्य दिले.

ह्या नायालयाने अपीलला परवानगी देऊन आणि उच्च न्यायालयाचे डिक्री आणि निर्णय बाजूला ठेवून, धारण: 1. (शासकीय) अनुदान कायदा, 1895 चे कलम 2 आणि 3 हे स्पष्ट करतात की केवळ सरकारी अनुदान किंवा जमीन हस्तांतरित करण्यासाठी मालमत्ता हस्तांतरण कायद्याच्या तरतुदी लागू होणार नाहीत, तर कोणत्याही नियमांच्या अंमलबजावणीसाठी देखील कायदा किंवा कायदा किंवा कायदा किंवा 1913 च्या कायद्यासह राज्य विधानमंडळाचा कायदा, नझूल जमिनीचे अनुदान किंवा हस्तांतरण वगळण्यात आले आहे. त्यामुळे, अपीलकर्त्याने 1913 कायद्यांतर्गत विहित केलेल्या प्रक्रियेचे पालन करणे आवश्यक होते. [५५२-डी, एच, ५५३-ए]

2. नझूल जमीन (हस्तांतरण) नियम, 1956 अन्वये, जिल्हाधिकाऱ्याने मंजूर केलेली जमीन 10 एकर जमिनीपेक्षा कमी असल्याने, अपीलकर्त्याला दिलेली जमीन वैध होती. [५५१-ए]

३. जेव्हा नझूल जमीन ताब्याने गहाण ठेवली जाते, तेव्हा राज्याला एकतर स्वतः गहाण ठेवणाऱ्याला रक्कम देऊन गहाण सोडविण्याचा अधिकार असतो किंवा गहाण ठेवणाऱ्याला रक्कम देऊन गहाण सोडवण्याचा अधिकार असतो. नियम 3A सूचित करतो की, ताबा गहाण ठेवलेल्या जमिनींसाठी जमीन एस्केट म्हणून दिली असली तरीही, राज्याला जमीन पूर्ततेचे पैसे स्वतः किंवा अनुदान किंवा हस्तांतरित करून परत देण्याच्या अधिकाराचा बोजा पडतो. अशा जमिनीचे अनुदान किंवा हस्तांतरण किंमतीसाठी होते. गहाण ठेवलेल्या पैशाची किंमत मानली गेली. जास्तीच्या बाबतीत, निश्चित केलेली किंमत आणि गहाण रक्कम यातील तफावत राज्याला द्यायची होती. या प्रकरणात, निश्चितपणे, निश्चित केलेली किंमत ही तारणाखाली देय असलेली रक्कम होती जी रक्कम अपीलकर्त्याने जमा केली होती. [५५३-डी]

4. राज्याला स्वतःच्या ताब्यातील गहाण ठेवलेल्या नझूल जमिनीची पूर्तता करण्याचा अधिकार आहे, त्याच जमिनीच्या पूर्ततेच्या अधीन असलेल्या

अनुदानाच्या पूर्ततेचा अधिकार आहे हे लक्षात घेता, राज्याला उपलब्ध मर्यादेत अनुदान देणाऱ्याला पूर्ततेचा अधिकार प्राप्त होतो. ते ऑर्डरच्या संदर्भात असू शकते, म्हणजे, गहाण ठेवणाऱ्याला पैसे देणे किंवा शासनाकडे जमा करणे विचार या आदेशात विशेषत: सरकारकडे देय देण्याचे प्रतिपादन केले गेले असल्याने आणि ते दिले गेले असल्याने, 1913 कायद्यांतर्गत विहित केलेल्या प्रक्रियेचे पालन करण्याची आवश्यकता केवळ (शासकीय) अनुदान कायद्याच्या कलम 3 च्या अनुषंगाने नाही तर त्या अटींद्वारे नझुल जमिनीचे अनुदान किंवा हस्तांतरण देखील संपुष्टात आली आहे.

5. मर्यादा कायदा, 1918 ने गहाण ठेवण्यासाठी राज्यासाठी 60 वर्षे विहित केली होती परंतु मर्यादा कायदा, 1963 ने 30 वर्षे विहित केली होती जी 1 जानेवारी 1964 पासून लागू झाली होती. नवीन मर्यादा कायद्याच्या कलम 30 मध्ये अशी तरतूद आहे की जेथे मर्यादा जुन्या कायद्यात दिलेले नवीन कायद्याने कमी केले आहे, 1 जानेवारी 1964 पासून पाच वर्षांच्या आत खटला दाखल केला जाईल. पुढील दुरुस्तीद्वारे, गहाणखत सोडवण्याची मर्यादा 1971 पर्यंत वाढविण्यात आली. नझूल जमिनीचे अनुदान 1968 मध्ये करण्यात आली होती आणि 30 जून 1968 रोजी रक्कम जमा करण्यात आली होती, अपीलकर्त्याने

अनुदानाच्या आदेशात समाविष्ट असलेली रक्कम भरून कायदेशीररित्या गहाण सोडवले होते. [५३३-एफ]

दिवाणी अपीलिय अधिकार क्षेत्र: दिवाणी अपील क्रमांक ३१७१/१९८६

१९७५ च्या नियमित द्वितीय अपील क्रमांक 1506 मधील पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाच्या दिनांक 12.9.83 चा निकाल आणि आदेशातून.

अपिलार्थीसाठी एस. एम. अश्रि.

ओ.पी. खुल्लर साठी आर.सी. कोहली, अनंत व्ही. पल्ली, कु. रेखा पल्ली, संजय बन्सल आणि

जी. के. बन्सल प्रतिवादींसाठी

यांनी न्यायालयाचा निकाल दिला के. रामास्वामी, जे. खसरा नं. 75/10/2, 11, 12, 19/1, 25 कनाल 4 मरला आणि इतर नझूल जमिनींसह एकूण 47 कनाल 3 मरला असलेल्या जमिनी बस्सी गुजरन, तहसील समराला, जिल्हा लुधियाना, जे येथे आहेत ते जिल्हाधिकारी, लुधियाना यांनी 27 जून 1968 रोजी अपीलकर्त्याला फाईल क्रमांक 217 मध्ये मंजूर केले होते, अपीलकर्त्याने रु.१५२०/- उपरोक्त 25 कनाल 4 मरला जमिनीच्या संदर्भात गहाणखत परत

करण्यासाठी त्यानुसार, अपीलकर्त्याने उपरोक्त रक्कम 30 जून 1968 रोजी जिल्हाधिकाऱ्यांकडे जमा केली होती. अपीलकर्त्याला 11 सप्टेंबर 1968 रोजी सदर जमीन ताब्यात देण्यात आली होती. 13 सप्टेंबर 1968 रोजीच्या कार्यवाहीद्वारे, जिल्हाधिकाऱ्यांनी सदर अनुदान रद्द केले, अपीलकर्त्याला नोटीस न देता, ह्या कारणावरून की, प्रतिवादी-गहाण ठेवणारे फकीर चंद, प्रेम प्रकाश आणि गुरदास राम ह्यांच्या 50 वर्षांहून अधिक काळ ताब्यामध्ये आणि उपभोगात होते आणि त्यांची विल्हेवाट लावली जाऊ शकत नाही आणि गहाणखत (पंजाब) कायदा, 1913 च्या तरतुदींनुसार संपत्तीची पूर्तता केली जाऊ शकत नाही. थोडक्यात, 'अधिनियम) आणि 21 सप्टेंबर 1968 रोजी प्रतिवादींना ताबा परत दिला.

अपीलकर्त्याने 1970 चा दिवाणी दावा क्र. 204 दाखल करून अनुदान रद्द करण्याच्या आणि जमिनीचा ताबा उत्तरदायिकांना परत देण्याच्या आदेशाला आव्हान दिले. पुरावे जोडल्यानंतर, ट्रायल कोर्टाने पक्षकारांनी जोडलेल्या पुराव्यांचा विचार केला आणि 17 मार्च 1972 च्या निकालाने आणि डिक्रीद्वारे खटला निकाली काढला आणि अपीलवर त्याची पुष्टी झाली. पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाने नियमित द्वितीय अपील क्रमांक 1506/75 मध्ये,

प्रत्यक्ष व्यवहारात सर्व निष्कर्ष अपीलकर्त्याच्या बाजूने नोंदवले असले तरी, अनुदान वैध आहे आणि रद्द करणे निरर्थक आहे, निष्क्रिय आहे आणि अपीलकर्त्यास बंधनकारक नाही, अपील करण्यास परवानगी दिली आहे. आणि कायद्याच्या तरतुदींनुसार गहाण ठेवण्याची पूर्तता केली नाही या कारणास्तव ताबा मिळवण्यासाठीचा हुकूम मागे घेतला. त्यामुळे विशेष रजेने हे आवाहन.

१. उच्च न्यायालयाने अपीलकर्त्याला ताब्याचा दिलासा नाकारणे योग्य आहे का, हा प्रश्न आहे. 28 मे 1956 च्या पतियाळा सरकार आणि पूर्व पंजाब राज्यांच्या युनियनच्या अधिसूचनेच्या नियम 2(डी) अंतर्गत, नझूल जमीन (हस्तांतरण) नियम, 1956 (थोडक्यात, 'नियम') नझूल जमिनींच्या अनुदानासाठी केले गेले आहेत, नियम 2(d) नझूल जमिनीचा अर्थ असा होतो की (1) "जी जमीन राज्य सरकारकडे हस्तांतरित झाली आहे आणि राज्य सरकारने यापूर्वीच कोणत्याही कारणासाठी विनियोग केलेली नाही; (ii) राज्य सरकार उपलब्ध करून देऊ शकेल अशा इतर जमिनी या नियमांनुसार बदली केल्याबद्दल." नियम 3 मध्ये नझूल जमीन हस्तांतरित करण्याची प्रक्रिया प्रदान केली आहे. क्लॉज (b) संबंधित आहे जे असे वाचते:-

"(ब) ज्या गावात नझूल जमीन 10 एकर किंवा त्याहून अधिक उपलब्ध आहे, तेथे अनुसूचित जातीच्या जमीन मालकीची सहकारी संस्था अनुक्रमे अनुसूचित जातीच्या कुटुंबांच्या प्रमुखांद्वारे स्थापन केली जाऊ शकते आणि नझूल जमीन त्यांना वाटप केली जाऊ शकते.

२. जर सहकारी संस्था स्थापन करता येत नसेल, तर नझूल जमीन उपस्थित भाडेकरूंना, म्हणजे अनुसूचित जातीच्या सदस्यांना वैयक्तिकरित्या नझूल जमिनीच्या एककापर्यंत नियमांमध्ये परिभाषित केल्यानुसार वाटप केली जाऊ शकते. परंतु त्यांच्या मालकीची कोणतीही जमीन नसेल. त्यांच्या स्वतःच्या, ज्यांच्याकडे काही जमीन आहे, त्यांना त्यांच्या स्वतःच्या क्षेत्रामध्ये जोडल्यावर एकक बनतील अशा क्षेत्रास परवानगी दिली जाऊ शकते आणि उर्वरित अनुसूचित जातीच्या इतर सदस्यांना वाटप केले जाऊ शकते.

या नियमांनुसार जिल्हाअधिकाऱ्याने मंजूर केलेली जमीन १० एकर पेक्षा कमी जमीन असल्याने, अपील कर्त्याला दिलेली जमीन वैध होती. या निमित्ताने खालील सर्व न्यायालयांनी एकाच वेळी अपीलकर्त्याच्या बाजूने निकाल नोंदवले. अनुसूचित जातींना सामाजिक आर्थिक न्याय देण्यासाठी घटनात्मक आदेशाच्या अंमलबजावणीसाठी हे केले गेले. प्रास्ताविकेत आणि घटनेच्या

कलम ४६ मध्ये नमूद केल्यानुसार, राज्यात निहित असलेल्या नझूल जमिनी आपिल कर्त्यास मंजूर केल्या गेल्या आणि त्यांचे हस्तांतरण करण्यात आले. नियम ३-अ मध्ये गहाण ठेवलेल्या नझुल जमिनीच्या संदर्भात प्रक्रियेची कल्पना केली आहे असे म्हणतात.

"३-अ गहाण ठेवलेली नझुल जमीन-ताब्यात घेऊन गहाण ठेवलेल्या नझुल जमीनीच्या बाबतीत गहाण ठेवणारे अधिकार अनुसूचित जातींच्या सहकारी संस्थेकडे हस्तांतरित केले जातील, जेथे जमीन १० एकर किंवा त्याहून अधिक असेल आणि अनुसूचित जातीचे वयक्तिक सदस्य असतील. १० एकर पेक्षा कमी असल्यास, नियम ३(अ) आणि (ब) मध्ये विहित केलेल्या पद्धतीने आणि गहाण ठेवणाऱ्यांनी संपूर्ण गहाण रक्कम भरली पाहिजे. जी जमिनीच्या विक्री किमतीएवढी समजली जाईल, अशा प्रकरणांमध्ये गहाण पैसे नियमांनुसार शासनाकडून आकारण्यात येणाऱ्या किमतीपेक्षा जास्त असेल. जेथे गहाण ठेवण्याची रक्कम नियमांनुसार आकारण्यात येणाऱ्या किमतीपेक्षा कमी असेल, तर दोन रकमेतील फरक सरकारला आणि गहाण ठेवणाऱ्यांना गहाण ठेवलेल्या रकमेतील फरक द्यावा.

त्याचे वाचन स्पष्टपणे सूचित करते की नझूल जमिनीचा ताबा गहाण ठेवण्याच्या बाबतीत, जमीन अनुसूचित जाती सहकारी संस्थेकडे हस्तांतरित केली जाईल किंवा नियम ३ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे अनुसूचित जातीच्या सदस्याकडे हस्तांतरित केली जाईल आणि अनुदान देणाऱ्याला गहाण मानले जाईल त्याद्वारे विमोचनाचा अधिकार अनुदान घेणाऱ्याला बहाल करण्यात आला आहे. ग्रांटीने संपूर्ण गहाण रक्कम अदा करावी जी जमिनीच्या विक्री किमती एवढी समजली जाईल. ज्या प्रकरणांमध्ये गहाण ठेवलेले पैसे नियमांनुसार सरकारकडून आकारल्या जाणाऱ्या किमतीपेक्षा जास्त असतील तर ते दिले जावे जेथे तारण रक्कम आकारायच्या किंमतीपेक्षा कमी असेल, तेथे गहाण रक्कम आणि आकारलेली किंमत यातील तफावत सरकारला द्यावी आणि गहाण ठेवणाऱ्याला गहाण रक्कम द्यावी त्याद्वारे हे स्पष्ट होईल की अनुदान किंमत देयच्या अधीन आहे. गहाण ठेवलेली रक्कम किंवा किमतीतील फरक ही राज्याला देय असलेली किंमत आणि गहाण ठेवलेली रक्कम तारण ठेवणाऱ्याला देय आहे. नझूल जमिनीच्या व्याख्येच्या प्रकाशात, जमीन कबुलीच एस्केट असल्याने, जमिनी गहाणखत परत करण्याच्या अधीन राहून राज्याच्या ताब्यात आहेत. जेथे नझूल जमिनीवर ताबा गहाण ठेवण्याचा भार आहे, तेथे गहाण

ठेवणाऱ्याला रक्कम देऊन गहाण सोडविण्याचा अधिकार राज्याला आहे किंवा गहाणधारकाला रक्कम देऊन गहाणखत सोडविण्याचा अधिकार अनुदान देणाऱ्याला आहे.

प्रश्न उद्भवतो की, १९१३ हा कायदा नझूल जमिनीच्या ताबा गहाण सोडवण्यासाठी लागू होईल का? उच्च न्यायालय आणि खालील न्यायालयांना स्पष्टपणे असे आढळून आले की नझूल जमिनीच्या संदर्भात या नियमाच्या भाषेतून स्पष्ट आहे की वाटप करणाऱ्याने आधी गहाण ठेवणाऱ्याला स्वतः गहाणखत देणे आवश्यक आहे. परंतु उच्च न्यायालयाच्या लक्षात आले की तो कायद्यांतर्गत विहित केलेल्या प्रक्रियेचे पालन करून गहाणखत सोडवणे आवश्यक आहे. यात असेही आढळून आले की कलेक्टरला किंमत घेण्यास आणि गहाणखत सोडविण्याचा अधिकार नव्हता. (शासकीय) अनुदान कायदा, 1895 च्या कलम 2 मध्ये अशी तरतूद आहे की, मालमत्ता हस्तांतरण कायदा, 1882, मध्ये समाविष्ट असलेली कोणतीही गोष्ट कोणत्याही अनुदान किंवा जमिनीच्या अन्य हस्तांतरणासाठी किंवा कोणत्याही व्याजासाठी लागू केली जाणार नाही किंवा कधीही लागू केली जाणार नाही. त्यामध्ये याआधी किंवा यापुढे सरकारच्या वतीने किंवा कोणत्याही व्यक्तीच्या बाजूने; केले जाईल परंतु

असे प्रत्येक अनुदान आणि हस्तांतरण असे समजले जाईल आणि असे मानले जाईल की, जणू उक्त कायदा पारित झाला नाही. याद्वारे हे स्पष्ट आहे की जमिनीचे कोणतेही अनुदान आणि हस्तांतरण किंवा त्यामधील कोणत्याही व्याजासाठी आणि त्यांच्या बाजूने पुढे आणि पुढे अशा अनुदान किंवा हस्तांतरणासाठी सरकारच्या वतीने किंवा कोणत्याही व्यक्तीच्या बाजूने मालमत्ता हस्तांतरण कायद्याच्या तरतुदी लागू होणार नाहीत किंवा असे अनुदान किंवा हस्तांतरणासाठी लागू केले आहे असे मानले जाणार नाही आणि तो कायदा एफ म्हणून लागू होईल. जर मालमत्तेचे हस्तांतरण कायदा पास झाला नसेल तर. कलम 3 पुढे असे मान्य करते की "उपरोक्त कोणत्याही अनुदान किंवा हस्तांतरणामध्ये समाविष्ट असलेल्या सर्व तरतुदी, निर्बंध, अटी आणि मर्यादा, वैध असतील आणि त्यांच्या कालावधीनुसार, कोणत्याही नियमानुसार लागू होतील. विधीमंडळाचा कायदा, कायदा किंवा कायदा याच्या विरुद्ध असूनही. दुसऱ्या शब्दांत, अशा कोणत्याही अनुदान किंवा हस्तांतरणामध्ये समाविष्ट असलेल्या तरतुदी, निर्बंध, अटी आणि मर्यादा यांच्या विरुद्ध विधानमंडळाचा कोणताही नियम, कायदा किंवा अंमलात न घेता, वैध असेल आणि मुदतीनुसार लागू होईल. याद्वारे हे स्पष्ट होईल की केवळ मालमत्ता

हस्तांतरण कायद्यातील तरतुदी अशा अनुदानास किंवा जमिनीच्या हस्तांतरणास लागू होऊ नयेत, इतकेच नव्हे तर कायद्याच्या कोणत्याही नियमाचे किंवा कायद्याचे संचालन किंवा अधिनियमासह राज्य विधीमंडळाचा कायदा या कायद्याचा समावेश, नझुल जमिनीचे अनुदान किंवा हस्तांतरण या कायद्याला वगळण्यात आले आहे. कलम 3 कायद्याचे कार्य स्पष्टपणे दर्शवते की, कायद्याचे कार्य वगळले आहे. त्यामुळे, अपीलकर्त्याने कायद्यांतर्गत विहित केलेल्या कार्यपद्धतीचे पालन करणे आवश्यक होते. मग प्रश्न असा आहे की नझूल जमिनीच्या अनुदान किंवा हस्तांतरणाच्या पत्रात नमूद केलेल्या मुदतीनुसार किंवा अटींनुसार रक्कम भरण्याचा अपीलकर्ता पात्र आहे का? असे दिसून येते की अपीलकर्त्याने ३० जून १९६८ रोजी सदर रक्कम भरली होती. रद्द करण्याच्या आदेशावरून असे दिसून येते की रद्द करणे केवळ या आधारावर लागू केले गेले होते की प्रतिवादी ५० वर्षांहून अधिक काळ ताबा गहाण ठेवत होते आणि उपभोग घेत होते. त्यामुळे, त्यांना नझुलच्या जमिनीतून काढून टाकणे अयोग्य ठरेल. जिल्हाधिकाऱ्यांनी दिलेल्या आदेशानुसार रक्कम भरणे आणि त्याद्वारे नियमांतर्गत जमिनीची पूर्तता करणे हे त्या संदर्भात विहित मर्यादित आहे का? असा प्रश्न उपस्थित होतो. हे खरे आहे की एस्केट जमीन राज्यामध्ये निहित

असली तरी, ताबा गहाण ठेवलेल्या एस्केट जमिनीला नियम 3-अ द्वारे वेगळ्या पद्धतीने हाताळले गेले. दुस-या शब्दात, नियम असे सूचित करतो की, ताबा गहाण ठेवलेल्या जमिनींसाठी जमीन एस्केट म्हणून दिलेली असली तरी, राज्यावर स्वतःहून किंवा अनुदान किंवा हस्तांतरिताद्वारे विमोचनाचे पैसे भरून जमिनीची पूर्तता करण्याचा अधिकार आहे. अशा जमिनीचे अनुदान किंवा हस्तांतरण किंमतीसाठी होते. गहाण ठेवलेल्या पैशाची किंमत मानली गेली. जास्तीच्या बाबतीत, फरक. निश्चित केलेली किंमत आणि गहाण रक्कम यातील तफावत राज्याला द्यायची होती. या प्रकरणात, निश्चितपणे, निश्चित केलेली किंमत ही तारणाखाली देय असलेली रक्कम होती जी रक्कम अपीलकर्त्याने जमा केली होती. मर्यादा कायदा, 1918, गहाण ठेवण्यासाठी राज्यासाठी 60 वर्षे विहित केली होती परंतु मर्यादा कायदा, 1963, 1 जानेवारी 1964 पासून अंमलात आलेली 30 वर्षे विहित केली होती. मर्यादा कायद्याच्या कलम 30 मध्ये अशी तरतूद आहे की जुन्या कायद्यात दिलेली मर्यादा नवीन कायद्याने कमी केली आहे, 1 जानेवारी 1964 पासून पाच वर्षांच्या आत खटला दाखल केला जाईल. पुढील सुधारणा करून, अधिनियम 10, 1969 द्वारे, पाच वर्षांचा कालावधी सात वर्षांपर्यंत वाढविण्यात आला. . गहाणखताची पूर्तता करण्याची

मर्यादा 1971 पर्यंत वाढवण्यात आली होती. नझुल जमिनीचे अनुदान 1968 मध्ये देण्यात आले होते आणि 30 जून 1968 रोजी रक्कम जमा करण्यात आली होती, अपीलकर्त्याने त्यात समाविष्ट असलेली रक्कम भरून कायदेशीररित्या गहाण सोडवले होते. अनुदानाचा आदेश. प्रतिवादीच्या वकिलाने अपीलीय न्यायालयात प्रांजळपणे कबूल केले की पूर्तता मर्यादेत होती परंतु असा युक्तिवाद केला की अधिनियमांतर्गत विहित प्रक्रियेचे पालन केले गेले नाही आणि खटल्याच्या तारखेपर्यंत ते प्रतिबंधित केले गेले होते आणि म्हणूनच, अपीलकर्त्याने पेमेंट केले होते. कायद्यानुसार नाही आणि कायद्यानुसार गहाण सोडवले गेले नाही आणि त्याद्वारे नियमांनुसार सोडवून घेतलेल्या जमिनीच्या आत आहेत. खटल्याच्या तारखेनुसार ए. हा निकाल अपीलीय न्यायालयाने नकारार्थी ठरवला असला तरी उच्च न्यायालयाच्या बाजूने तो आढळला. राज्याला स्वतःच्या ताब्यातील गहाण ठेवलेल्या नझूल जमिनीची पूर्तता करण्याचा अधिकार आहे, त्याच जमिनीचे अनुदान विमोचनाच्या अधीन राहून, राज्याला उपलब्ध मर्यादेत पूर्तता करण्याचा अधिकार राज्याला प्राप्त होतो. ते ऑर्डरच्या संदर्भात असू शकते, म्हणजे, गहाण ठेवणाऱ्याला पैसे देणे किंवा सरकारकडे जमा करणे. आदेशात विशेषत: सरकारकडे पेमेंटची भूमिका

मांडण्यात आली आहे आणि ती रक्कम अदा करण्यात आली होती, त्यामुळे कायद्यांतर्गत विहित केलेल्या प्रक्रियेचे पालन करण्याची आवश्यकता केवळ (सरकारी) अनुदान कायद्याच्या कलम 3 च्या ऑपरेशनद्वारेच नाही तर अटींद्वारे देखील स्पष्ट झाली आहे. नझुल जमिनीचे अनुदान किंवा हस्तांतरण. त्यामुळे उच्च न्यायालयाने अपीलकर्त्याला ताबा देण्यास नकार देणे योग्य नव्हते. त्यानुसार, उच्च न्यायालयाचा निर्णय आणि हुकूम बाजूला ठेवला जातो आणि ट्रायल कोर्टाचा निर्णय पुष्टी केली जाते. त्यानुसार अपील संपूर्ण खर्चासह मंजुर करण्यात येत आहे.

टी. एन. ए. आपिल मंजुर

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

****